

Козачок. І.А.

старший викладач кафедри обліку та аудиту
Запорізька державна інженерна академія
m1kloFFi@mail.ru

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ ТА ДЖЕРЕЛА ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ ПІДПРИЄМСТВА

Козачок. І.А. Економічна сутність та джерела формування фінансових ресурсів підприємства. У статті узагальнені основні підходи до економічної сутності фінансових ресурсів підприємства та джерел їх формування, оскільки фінансові ресурси є категорією, яка допомагає ідентифікувати підприємство як платоспроможне.

Козачёк И.А. Экономическая сущность и источники формирования финансовых ресурсов предприятия. В статье обобщены основные подходы экономической сущности финансовых ресурсов предприятия и источников их формирования, поскольку финансовые ресурсы являются категорией, которая помогает идентифицировать предприятие как платежеспособное.

Kozachek I. Economic substance and sources of formation financial resources of the enterprise. The basic approaches of the economic substance of the financial resources of the enterprise and the sources of their formation are generalized in the article, since financial resources are the categories that help to identify the company as a solvent.

Вступ

Перехід України до ринкової економіки тісно пов'язаний з необхідністю вдосконалення економічного поняття фінансових ресурсів, обґрунтування його функціональних засад. Дефініція «фінансові ресурси» - одна з найбільш уживаних економічних категорій у понятійному апараті економічної науки. Фінансові ресурси є складним, багаторівневим, історично мінливим утворенням, яке має різні форми прояву. Саме тому не існує одностайної точки зору щодо змісту та економічної інтерпретації фінансових ресурсів.

На сьогодні дискусії між українськими та зарубіжними вченими щодо дефініції «фінансові ресурси» потребують детальнішого розгляду генезису сприйняття й формування наукової думки про фінансові ресурси, які орієнтовані на задоволення інтересів суспільства в цілому та підприємства зокрема.

Постановка проблеми

Розкрити економічної сутності фінансових ресурсів, якісних ознак і джерел формування, які допомагають ідентифікувати їх з-поміж інших фінансових категорій.

Результати

Значення фінансових ресурсів для країни в цілому та підприємств зокрема висвітлено в працях таких українських та зарубіжних вчених-

економістів: О.Д.Василика, С.І. Юрія, Т.О. Кізіма, Н.П. Злепко, М.М. Тріпак, М.Я. Коробова, О.М. Бандурка, П.І. Орлова, К.Я. Петрова, С.В. Мочерного, Г.Я.Шахової, А.І. Балабанова, І.Т. Балабанова, В. Опаріна, Л. Лахтіонової, В.Белоліпецького, І. Мерзлякова, С.В. Хачатуряна, П.А. Стецюка та інших. Аналіз теоретичних та практичних публікацій свідчить про те, що питання залишається дискусійним.

Як стверджує О.Д. Василик, фінансові ресурси – це грошові накопичення та доходи, що створюються в процесі розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту й зосереджуються у відповідних фондах для забезпечення безперервності розширеного відтворення та задоволення інших суспільних потреб [1, с.17].

Василик О.Д. намагається пояснити відмінність між фінансовими ресурсами та грошовими коштами в момент їхнього перебування на рахунках або в касі підприємства, зазначаючи, що поняття „грошові засоби” значно ширше, але фінансові ресурси виступають завжди у грошовій формі. Грошові засоби стають фінансовими ресурсами тоді, коли вони концентруються у відповідні фонди, для яких встановлено порядок створення й використання [1, с. 84].

На думку С.І. Юрія, фінансові ресурси – це грошові фонди, які створюються в процесі розподілу та використання ВВП за певний період часу (макрорівень). Також він визначив досліджувану дефініцію „як акумульовані підприємством із різних джерел грошові кошти, які надходять у його обіг і призначені для покриття потреб підприємства (мікрорівень) [2, с.28]”. Потрібної думки дотримується С.В. Мочерний, зазначаючи, що фінансові ресурси – це грошові фонди, створені в процесі розподілу, перерозподілу та використання валового внутрішнього продукту країни [3, с.821].

Коробов М.Я. зазначає, що фінансові ресурси підприємства – це його власні та позичкові грошові фонди цільового призначення, які формуються у процесі розподілу та перерозподілу національного багатства, внутрішнього валового продукту й національного доходу та використовуються у статутних цілях підприємства [4, с.20].

Досліджуючи трактування змісту поняття «фінансові ресурси», Г.Шахова вказує на головний недолік – відсутність чітких кількісних та якісних меж фінансових ресурсів і грошових коштів [5, с.3-11]. Ознакою, за якою автор пропонує виділити фінансові ресурси із загальної маси грошових коштів, виступає функціональне призначення фінансових ресурсів на різних стадіях відтворювального процесу. Грошовий обіг Г. Шахова ділить на дві частини: першу, пов'язану з простим відтворенням і задоволенням поточних потреб; другу, пов'язану з розширеним відтворенням. Ту частину, яка може бути витрачена на розвиток народного господарства, задоволення суспільних потреб, автор визначає як фінансові ресурси.

У трактуванні І. Балабанова, фінансові ресурси суб'єкта господарювання – це грошові кошти, наявні у його розпорядженні [6, с.43].

На думку В.М. Опаріна, фінансові ресурси – це сума коштів, спрямованих в основні засоби та обігові кошти підприємства. Це авансовані кошти, що вкладаються в обіг і мають обов'язково повернутись. Але це не всі грошові кошти, а тільки ті гроші, які роблять гроші, тобто на основі використання яких формується додана вартість [7, с.133]. Він вважає, що результат відображається не в ресурсах, а в отриманих доходах, тому фінансові ресурси з позицій їх продуктивного використання є передумовою виробництва, а, отже, – створення ВВП.

Л.А. Лахтіонова зазначає, що фінансові ресурси – це грошові кошти у формі грошових фондів (статутний фонд, фонд оплати праці, резервний фонд) та у нефондовій формі (використання грошових коштів для виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами, банками, страховими компаніями і т. д.). Основними джерелами фінансових ресурсів підприємств є власні й залучені кошти [8, с.16].

Белоліпецький В. і Мерзляков І. фінансові ресурси розділяють на внутрішні, які в реальній формі представлені в стандартній звітності у вигляді чистого прибутку та амортизації, а в перетвореній формі – у вигляді стійких пасивів, та залучені [9, с.52].

На думку цих авторів, базова частина усіх фінансових ресурсів підприємства утворюється на момент його створення та виступає власними залученими фінансовими ресурсами [9, с.54].

Хачатурян С.В. трактує фінансові ресурси як частину коштів підприємства у фондовій і нефондовій формі, яка формується у результаті розподілу виробленого продукту, залучається до діяльності підприємства з різних джерел і спрямовується на забезпечення розширеного відтворення виробництва [10, с.81].

Стецюк П.А. найсуттєвішою функцією фінансових ресурсів вважає забезпечення безперервності руху грошових потоків суб'єкта господарювання і на основі цієї концепції визначає фінансові ресурси як найбільш ліквідні активи суб'єкта господарювання, що забезпечують безперервність руху грошових потоків [11, с.143].

Визначення фінансових ресурсів як сукупності власних грошових доходів і нагромаджень ззовні (активних і пасивних), призначених для виконання фінансових зобов'язань підприємства, фінансування поточних витрат та витрат, пов'язаних з розвитком виробництва подають Н. Колчина та Г. Поляк [12, с.12]. На нашу думку, ця дефініція найбільш адекватно відображає сутність поняття «фінансові ресурси».

Аналізуючи наведені визначення поняття «фінансові ресурси» можемо відзначити, що серед українських та зарубіжних вчених-економістів досі не існує одностайної думки відносно визначення цього терміна та його ролі у процесі функціонування будь-якого суб'єкта господарювання.

Різні класифікаційні дефініції фінансових ресурсів у економічній літературі дають змогу сформулювати власне їх визначення, а саме, фінансові ресурси підприємства – це наявні в розпорядженні підприємства кошти, які поділяються за двома ознаками:

- за їх видами та складом;
- за джерелами їх виникнення (формування).

Вони призначені для здійснення витрат на розширене відтворення, виконання фінансових зобов'язань перед фізичними та юридичними особами, економічного стимулювання.

Фінансовим ресурсам підприємства властиві певні ознаки, що виражають грошові відносини, залежать від первинного розподілу вартості валового внутрішнього продукту, формування та використання грошових доходів і децентралізованих фондів. Здатність виконувати функцію платіжного засобу та рівень ліквідності активів є визначальними ознаками віднесення їх до складу фінансових ресурсів.

Склад і класифікація якісних характеристик фінансових ресурсів підприємства представлені на рисунку 1.

Встановлення якісних характеристик фінансових ресурсів, іманентних економічній природі цієї категорії, дозволяє однозначно ідентифікувати їх серед сукупності економічних ресурсів підприємства, розкрити взаємозв'язок з іншими базовими фінансовими категоріями, визначати індивідуальні способи прояву та наявні причинно-наслідкові зв'язки у системі загальноекономічних понять. Це може сприяти створенню методологічних механізмів для проведення аналізу, оцінки, планування та прогнозування фінансових ресурсів підприємства, а також відкривати можливості більш ефективного використання наявних фінансових інструментів з метою впливу на розширене відтворення і соціально-економічний розвиток підприємства.

Найбільш суттєвою функцією фінансових ресурсів є забезпечення безперервності руху грошових потоків підприємства, що дає змогу встановити основні кількісні параметри для аналізу, планування, прогнозування й оцінки їх формування та ефективності використання.

За ринкових умов господарювання успіх будь-якого підприємства, незалежно від форми власності та виду діяльності, багато в чому залежить від правильного вибору джерел формування фінансових ресурсів.

Під джерелами формування фінансових ресурсів розуміється сукупність джерел формування додаткової потреби в капіталі на майбутній період, що забезпечує розвиток підприємства. Ці джерела поділяться на власні та запозичені, зовнішні та внутрішні. Механізм формування фінансових ресурсів підприємства представлено на рисунку 2.

Формування раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємницьких структур для фінансування необхідного обсягу затрат та забезпечення бажаного рівня доходів є одним із найважливіших завдань фінансів цих структур. Будь-яке підприємство для фінансування своєї діяльності потребує достатнього обсягу фінансування, яке залежить від періоду обігу активів та відповідних їм пасивів.

Рисунок 1 – Якісні характеристики фінансових ресурсів

В оптимальному варіанті передбачається, що обігові кошти підприємств фінансуються за рахунок довгострокових пасивів, а основні та прирівняні до них засоби фінансуються за рахунок довгострокових джерел. Завдяки цьому оптимізується загальна сума витрат щодо залучення коштів.

Висновки

Отже, фінансові ресурси підприємства формуються під час заснування підприємств, утворюються за рахунок власних та прирівняних до них коштів, мобілізуються на фінансовому ринку, надходять у порядку розподілу грошових надходжень. Фінансові ресурси, що формуються на рівні підприємств, забезпечують можливість здійснення виробництва продукції, інвестування, формування оборотних коштів, створення фондів економічного стимулювання, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансово-кредитною системою, постачальниками та працівниками, здійснення міжгосподарських розрахунків. Їх рух опосередковує рух матеріальних та трудових ресурсів, необхідних складових організації виробничого процесу.

Достатній розмір фінансових ресурсів забезпечує: стабілізацію обсягів виробництва, а також можливість його розширення; високий, проте не повний рівень використання виробничих потужностей; достатній рівень забезпечення організації матеріальними ресурсами, а, отже, здатність у процесі виробництва відшкодувати авансовані фінансові ресурси в обсязі, що не буде поступатися використаному.

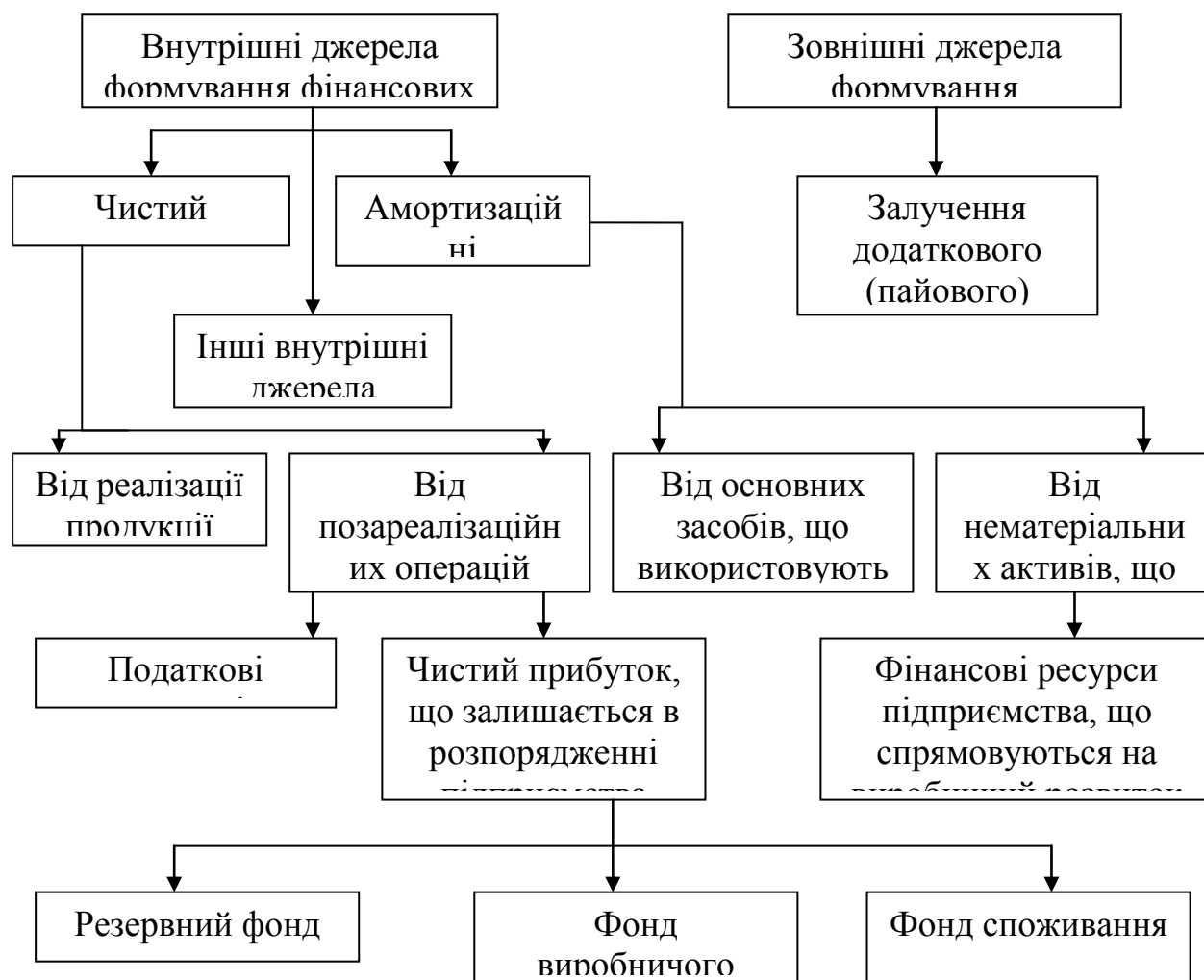

Рисунок 2 – Механізм формування фінансових ресурсів підприємства [13, с.23]

Список літератури

1. Василик О.Д. Теорія фінансів: підручник / О.Д. Василик. - К.:НІОС, 2000.- 416с.
2. Фінанси: вишкіл студії : навч. посіб. / [С.І. Юрій, Т.О. Кізима, Н.П.Злепко, М.М. Тріпак]; за ред. С.І. Юрія. - Тернопіль : Карт-Бланш, 2002. - 357 с.
3. Економічна енциклопедія : у 3 т. / редкол.: С.В. Мочерний (відп. ред.) [та ін.]. - К.: Академія, 2002. Т. 3. - 2002. - 952 с.
4. Коробов М.Я. Фінансова діяльність підприємства: підручник / Коробов М.Я., Бандурка О.М., Орлов П.І., Петрова К.Я. - К.: Либідь, 2002. - 384с.
5. Шахова Г.Я. Финансовые ресурсы в системе макроэкономических взаимосвязей / Г.Я. Шахова // Финансы. - 1993. - № 3. - С.3-11.
6. Балабанова А.И. Финансы / А.И. Балабанов, И.Т. Балабанов. - СПб.: Питер, 2000. - 192с.
7. Опарін В. Фінансова система України (теоретико-методологічні аспекти) : монограф. / В. Опарін. - К. : КНЕУ, 2005.- 240 с.

8. Лахтіонова Л. Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання: монограф. / Л. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2001. – 387 с.
9. Белолипецкий В. Финансовые ресурсы и их превращенные формы / В.Белолипецкий, И. Мерзляков // Аудитор. – 1998. - №5. – С.51-55.
10. Хачатурян С.В. Сутність фінансових ресурсів та їх класифікація / С.В.Хачатурян // Фінанси України. – 2003.– № 4.– С. 77–81.
11. Стецюк П.А. Економічна сутність фінансових ресурсів / П.А. Стецюк // Фінанси України. – 2007. – № 1. – С. 129–143.
12. Финансы организаций (предприятий): [учеб. для вузов] / [Н.В.Колчина, Г.Б. Поляк, Л.М. Бурмистрова и др.]; под ред. проф. Н.В.Колчиной. – [3-е изд., перераб. и доп.]. – М.:ЮНИТИ ДАНА, 2006. – 368с.
13. Крайник О.П. Фінансовий менеджмент: навч. підручник / О.П.Крайник, З.Н. Клепікопа. – Львів: Національний університет «Львівська політехніка», «Інтелект + ШК». – К.: Дакор, 2000. – 260с.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела формування, капітал, підприємство.

Ключевые слова: финансовые ресурсы, источники формирования, капитал, предприятие.

Key words: financial resources, sources of, capital, enterprise.

Надійшла до редакції 3.12.2011р.